

Ю. В. Богоявленська,
к. е. н., доцент, кафедра управління персоналом і економіки
праці, Житомирський державний технологічний університет

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Досліджено стан економіко-правового забезпечення зайнятості молоді в Україні. Проаналізовано причини та встановлено наслідки низького рівня дієвості існуючих адміністративно-правових механізмів на практиці. Визначено пріоритети та запропоновано конкретні заходи щодо підвищення та досягнення задовільного рівня зайнятості цієї категорії економічно активного населення.

The condition of economic-legal maintenance of youth's employment in Ukraine is investigated. The reasons are analysed and consequences of effectiveness low level of existing administratively-legal mechanisms in practice are established. Priorities are defined and concrete steps on increase and achievement of satisfactory level of this category of economically active population are offered.

ВСТУП

Забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді на сьогодні виступає одним із пріоритетних завдань розвитку держави. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Лише з урахуванням динаміки рівня її зайнятості можна розробляти соціально-економічні прогнози розвитку країни на довготривалу перспективу.

В умовах нової хвилі світової фінансової кризи дана проблема виступає вельми актуальною. Адже зниження попиту на продукцію суб'єктів господарювання призводить до спаду, а з часом до зупинки, виробництва і, як наслідок, підсилює тенденції з активізації конкурентної боротьби як на внутрішньофірмових, так і на зовнішньому ринках праці. Так, зокрема, у вересні 2008 р. темпи приросту лише промислового виробництва в Україні скоротилися на 4,5% у порівнянні з попереднім періодом минулого року [1]. Найбільший спад спостерігається у добувній промисловості, на підприємствах, що займаються виробництвом коксу, продуктів нафтоперероблення, виробництвом готових металевих виробів та металургійним виробництвом, а також виробництвом та розподіленням електроенергії, газу та води. А ці підгалузі є одними з найбільших неповнозачів державного та місцевих бюджетів у країні. Скорочують свою діяльність підприємства і в тих облас-

тях, що зазвичай показують найнижчий рівень зайнятості (Івано-Франківська, Тернопільська, — в яких скорочення виробництва за січень-вересень 2008 р. становило 27,9% та 3,6% відповідно), так і в тих, що характеризуються стабільністю відповідних показників (Дніпропетровська, Донецька, в яких скорочення виробництва сягнуло 11,1% та 9,1% відповідно). Складна ситуація спостерігається в Полтавській та Хмельницькій областях (скорочення на 20,1% і 17,1%) [1].

Наслідком такої динаміки є актуалізація проблеми підвищення рівня безробіття та зниження рівня зайнятості при одночасному загальному скороченні чисельності населення України (що лише за 8 місяців поточного року зменшилось на 171,79 тис. осіб) і незначному позитивному сальдо міграції (9,04 тис. осіб). Самі підприємства реєструють скорочення попиту на робочу силу, а навантаження на одне вільне робоче місце залишається рівним 3 особам; єдиним виключенням є зростання попиту на керівників і, як констатують власники суб'єктів господарювання, існує потреба саме в антикризових менеджерах вищої ланки керівництва. Крім того, надалі ймовірно загострення ситуації з доходами та витратами населення. Адже в порівнянні з аналогічним періодом минулого року частка заробітної плати у структурі доходів населення скороти-

лася на 0,3%, а розмір соціальної допомоги зріс на 0,2%; при цьому розмір витрат на придбання товарів і послуг скоротився на 0,6% [1].

Особливо гостро визначена проблема постає перед сучасною молоддю. Адже значна частина програм, ухвалених на державному та регіональному рівнях, що мали б мінімізувати негативні впливи, які пов'язані з поточною економічною ситуацією, мають декларативний характер, не знаходять практичного втілення та засвідчують недостатньо ефективне регулювання зайнятості молоді. Відтак, проблема розробки дієвих адміністративно-правових механізмів управління зайнятістю молоді в Україні є вельми актуальною та вимагає невідкладного вирішення.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Проблеми зайнятості молоді становлять інтерес числа науковців світу. Проте в Україні актуалізуються в середньому раз на п'ять років. Це зумовлено необхідністю ухвалення державних програм щодо підтримки та сприяння розвитку цієї категорії населення. Так, проблеми державної політики сприяння зайнятості молоді з 1998 р. досліджує К. Бондарчук, в працях якого акцентується увага на необхідності активного державного втручання для "вирішення проблеми зайнятості молоді як основного потенціалу країни, що забезпечуватиме її економічне зростання" [2]. Питання вторинної зайнятості молоді представлені у роботах Т. Буди [3]. Розробці методик оцінки інтегрованості молодіжного сегменту в національний ринок праці присвячені публікації Т. Заяць і В. Кравченко [4]. Необхідність удосконалення державного регулювання зайнятості молоді висвітлено у роботах Н. Анішина та Д. Верби [5]. Спеціалізовані видання з управління персоналом та економіки праці у поточному році приділяли увагу тим потенційним резервам молодіжного сегменту ринку праці, що є найбільш перспективними, у тому числі питанням конкуренції з-серед як іноземних, так і вітчизняних роботодавців у відборі та наборі талановитих фахівців [6; 7]. Проте — на жаль, дослідження окресленої проблематики й досі не мають систематичного, принаймні моніторингового, характеру.

Спільними засадами реалізації державної політики щодо регулювання зайнятості молоді багато авторів визначають необхідність проведення постійних, ґрунтовних досліджень її трудового потенціалу та забезпечення розробки нових й удосконалення існуючих адміністративно-правових механізмів його використання в процесі праці. Самі науковці наголошують, що недотримання цієї рекомендації може спровокувати появу негативних тенденцій на молодіжному сегменті ринку праці та, як наслідок, на тривалий період спричинити несталість соціально-економічного поступу країни.

На жаль, деякі прогнози дослідників вже справджуються. Сьогодні в умовах світових трансформацій підприємства вимушені звільняти персонал, закривати нерентабельні на-

прямки бізнесу, припиняти діяльність дочірніх підприємств, проводити пере-профілювання бізнесу. Проте остроронь уваги науковців залишився той факт, що у період реорганізацій, реструктуризації та санації найбільш вразливою категорією є саме молодь. Як правило, вона не володіє необхідним досвідом та тим переліком компетенцій, що притаманні працівникам старшого віку. Варто відзначити, що сферами, на які не поширюється така залежність, є інформаційно-комп'ютерні технології та антикризове управління, середній вік працівників у яких становить 25—35 років.

Результати прикладних досліджень останніх трьох місяців засвідчують актуальність потреби сучасних підприємств в антикризових менеджерах, а відтак, безпосередньо є пов'язаними з молоддю. Їх не розглядають з точки зору традиційного розуміння "робочої сили", до них застосовують іншу наукову категорію — "інтелектуальний потенціал". Такі спеціалісти завжди працевлаштовані та отримують одну з найбільших заробітних плат у країні, вартість якої обумовлена тією кількістю та якістю компетенцій, кваліфікацією, що володіє такий спеціаліст (аудит, діагностика господарювання, методи управління тощо); також, як свідчить практика господарювання, у більшості випадків з метою мотивації їм пропонується частка у бізнесі (до 10%). Отже, зазначені трансформації потребують розробки як нових методик управління зайнятостю, так і організаційно-економічних механізмів функціонування сучасних підприємств.

Таким чином, вищевикладене підтверджує необхідність проведення подальших досліджень визначеної проблеми, яка, як можемо встановити, підсилюється ускладненням умов ведення бізнесу суб'єктами господарювання всіх рівнів.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою дослідження є аналіз стану та розкриття проблеми зайнятості молоді в Україні, визначення прогалин в наявних адміністративно-правових механізмах управління нею та розробка пропозицій щодо підвищення рівня її зайнятості в умовах фінансової кризи.

У статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: монографічний, логіко-конструктивний, індукції, аналізу, узагальнення, економіко-статистичні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проблема зайнятості на молодіжному сегменті ринку праці в умовах фінансової кризи виступає вельми актуальною.

Як вище зазначалось, молодь найбільш піддається і зовнішнім, і внутрішнім впливам щодо ситуації із забезпеченням її зайнятості як продуктивнішої частини населення. Сьогодні спостерігається така ситуація, що в умовах нестабільності молоді робітничі кадри можуть бути скорочені з підприємств через брак відповідного досвіду (до 10—20%), працівники фінансових установ — через змен-

шення обсягу операцій та зниження рівня доходів (до 9—12%), менеджери середньої ланки — через оптимізацію організаційних структур суб'єктів господарювання, що пов'язано із уповільненням темпів ділової активності (до 8—10%), працівники держапарату — через проголошене Президентом України скорочення чисельності держапарату, у тому числі по Секретаріату на 20% і т.д.

Із стану нестабільності, в який опинилася країна, найефективніше останню можуть вивести молоді, антикризові, менеджери. Відповідно, українському суспільству варто розширити навчальні програми підготовки майбутніх управлінців, самостійно виховуючи таких фахівців, праця яких в подальшому принесе значний зиск і не потребуватиме непередбачених матеріальних і нематеріальних витрат.

Підхід до необхідності регулювання економіки саме молодими фахівцями відносно новий. Він знайшов відображення в Україні в галузевих програмах та окремих законодавчих документах 1993—1994 рр. [8]. За десять років це втілилось у [9], що дозволило надалі розробляти процедури, які безпосередньо були б спрямовані на забезпечення зайнятості не лише найбільш інтелектуально розвинутої частини, а й молоді в цілому.

Проте, як можемо визначити, пропонувані до впровадження державні програми набули переважно декларативного характеру, а часом, взагалі залишилися без розробки необхідних процедур їх провадження. Зокрема, це в першу чергу стосується загальнодержавної Програми підтримки молоді на 2004—2008 роки [10], термін дії якої завершується, відповідно, у поточному році. Проаналізуємо результати її виконання в частині реалізації положень щодо забезпечення зайнятості молоді (табл. 1).

Таким чином, аналіз ходу реалізації зазначеної Програми дозволив встановити, що з переліку проблем забезпечення гідного рівня зайнятості молоді актуальними в цілому залишаються: забезпечення продуктивної зайнятості та розвиток підприємницької діяльності; негайного ж вирішення потребують: реалізація принципів соціального партнерства, доступність інформації щодо наявних вакансій у відкритому доступі у всесвітній мережі, забезпечення територіальної єдності при працевлаштуванні молодих сімей, тощо.

У разі нерозв'язання зазначених завдань й надалі спостерігатимемо тенденцію до неоптимального рівня зайнятості молоді, її соціальної дискримінації, деінтелектуалізації та, врешті-решт, зовнішньої міграції. Крім того залишатиметься невирішеною проблема загострення стратифікації за рівнем матеріального добробуту (зокрема, порівняно нижчого рівня доходів молоді відносно інших груп працездатного населення). А це у свою чергу спричинятиме негативний вплив на молоді сім'ї, у тому числі через підвищення ризику їхнього збідніння, незадовільного рівня умов проживання, що підсилюватиметься кризовими явищами в економіці країни.

Покращенню окресленої ситуації повинні бути б сприятливі зміни, які мали протікати у відповідності до положень загальнодержавної Програми сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [9].

Як і попередньо аналізований документ, вона затвердила:

— пріоритети щодо створення молодіжних центрів праці, трудових загонів, гарантій забезпечення першого робочого місця та зайнятості, соціального партнерства (у тому числі шляхом заснування спілок, агенцій, бюро, тощо) [9, ст. 1; 11];

— гарантії права працездатної молоді на працю, у тому числі згаданого вище першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітній, професійно-технічній і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби, та права на допомогу в працевлаштуванні, на професійну підготовку і перепідготовку через державні служби зайнятості [9, ст. 7; 12], уповноважені ними молодіжні центри праці, гарантоване отримання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам — випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням;

— державну підтримку і сприяння розвитку підприємницької ініціативи та діяльності молоді (у тому числі шляхом створення молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, надання інформаційно-консультаційної допомоги, довгострокових пільгових кредитів, пільгової оплати за реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, виробничих приміщень, страхування комерційного ризику) [9, ст. 8].

Крім того, з посеред інших основних документів, що призначені сприяти розвитку молоді в цілому, її матеріальному добробуту та зростанню інтелектуального потенціалу виступили: Програма надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла [13], зокрема пунктом 18 порядку якої встановлено необхідність підтвердження платоспроможності позикоотримувачів довідками з місця роботи, та Програма надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти [14], пунктом 26 порядку якої визначено засади зайнятості молоді у сільській місцевості шляхом працевлаштування випускників ВНЗ за фахом (проблема забезпечення сільської місцевості молодими спеціалістами постає дуже гостро).

Остання програма проливає світло на проблему зайнятості сільської молоді. Так, за результатами проведених досліджень, можемо узагальнити, що сама сільська молодь, на жаль, не відчуває власної соціальної перспективи в сільських населених пунктах для себе; і тому значна її частина, особливо та, що закінчила ВНЗ, намагається залишитися у містах. Відтак, можемо констатувати підсилення

Таблиця 1. Оцінка заходів щодо виконання Програми підтримки молоді на 2004–2008 роки

Зміст розділу і пункту Програми	Заходи, визначені до виконання	Результати виконання та оцінка за формальними ознаками
<p>1</p> <p>Розділ III, пп. 1: забезпечення продуктивної зайнятості молоді</p>	<p>2</p> <p>1. Розробка та впровадження механізму отримання першого робочого місця випускниками професійно-технічних або вищих навчальних закладів.</p>	<p>3</p> <p>1. Виконано частково: 1.1. Схвалений Парламентом Закон України від 01.03.2005 р. № 2429-IV „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення працевлаштування молоді”, зокрема щодо внесення змін у п. 2 ст. 5 Закону України „Про зайнятість населення” щодо бронювання підприємствами (об’єднаннями), установами і організаціями незалежно від форми власності та організаційних форм з чисельністю працюючих понад 20 осіб до 5 відсотків загальної кількості робочих місць (у тому числі з гнучкими формами зайнятості) для зазначеної групи молоді. 1.2. Ухвалено Закон України від 04.11.2004 р. № 2150-IV „Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю” (проте, на 2006 і 2007 роки для цього закону була призупинена у зв’язку з неузгодженістю з положеннями Державного бюджету України). 1.3. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2008 р. № 223 „Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем” перелік професій та спеціальностей, за якими роботодавцям може надаватися дотація для забезпечення молоді першим робочим місцем обмежується професіями інженера (код – 2149.2), маляра (7122.2), маляра (7141.1), електрогазозварника (7212.1), слюсаря-ремонтника (7233.1), фрезерувальника (8211.2), токаря (8211.2) та наступними спеціальностями: металорізальні верстати та системи (7.090203), інструментальне виробництво (7.090204), обробка металів за спеціальностями (7.090208). 1.4. Затверджено наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 25.02.2008 р. № 82-р „Про затвердження Порядку та строків надання дотації роботодавцю для забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем”.</p>
<p>2.</p> <p>2. Запровадження системи цільового забезпечення телановитої студентської молоді працевлаштуванням у наукових установах.</p>	<p>2. Виконано частково: Змінені вікові межі категорії „молодь” для наукових та науково-педагогічних працівників (Закон України від 20.03.2003 р. № 581-IV „Про внесення змін до деяких законів України”).</p>	<p>2. Виконано частково: Змінені вікові межі категорії „молодь” для наукових та науково-педагогічних працівників (Закон України від 20.03.2003 р. № 581-IV „Про внесення змін до деяких законів України”).</p>
<p>Розділ III, пп. 2: забезпечення зайнятості та розвитку підприємницької діяльності молоді</p>	<p>1. Стимулювання створення роботодавцями додаткових робочих місць для молоді з метою сприяння гарантованому забезпеченню молоді першим робочим місцем.</p>	<p>1. Виконано частково: 1.1. Процедурою передбачалось внесення відповідних змін у проєкт Податкового Кодексу України (станом на 01.11.2008 р. Кодекс не ухвалено). 1.2. Затверджено Постанову Кабінету Міністрів України від 05.07.2006 р. № 922 „Про затвердження Основних напрямів проведення державної політики зайнятості на період до 2009 року”, зокрема щодо державного регулювання зайнятості (абз. 5) шляхом встановлення сприятливого інвестиційного режиму для підприємств, на яких створюються нові робочі місця, та їх економічного стимулювання (до створення робочих місць підприємки підприємницької ініціативи), зокрема шляхом зменшення відсотків за кредитами для суб’єктів господарювання, що створюють нові робочі місця в регіонах з критичною ситуацією на ринку праці. 1.3. У назві та наказовій частині Наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 10.01.2001 р. № 1 внесені зміни на підставі наказу від 29.08.2008 р. № 856 в частині вилучення формулювання „у тому числі молоді на перше робоче місце” та згаданим наказом запропоновано наступну редакцію: „Про затвердження Порядку надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних”. Таким чином, реалізація функції працевлаштування молоді на перше робоче місце віднесена до компетенції державних центрів зайнятості; контроль за наданням та цільовим використанням роботодавцями наданої дотації для працевлаштування безробітних залишається у компетенції Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. 1.4. Постановою Правління Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 24.04.2008 р. № 44 „Про затвердження форми договору про забезпечення молоді першим робочим місцем з наданням роботодавцю дотації” затверджено відповідну форму договору.</p>

Продовження таблиці 1

1	2	3
	<p>2. Стимулювання програм підтримки молодіжних центрів праці, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, створення у вищих навчальних закладах підрозділів з працевлаштування студентів та випускників.</p> <p>3. Створення умов для праці студентської молоді без відриву від навчального процесу.</p> <p>4. Нормативно-правове, фінансове та організаційне забезпечення вторинної зайнятості молоді, діяльності молодіжних трудових загонів.</p> <p>5. Запровадження механізму державної підтримки розвитку молодіжного фермерства та молодіжного підприємництва у сільській місцевості, відповідних програм; розробку та впровадження освітніх проєктів для сільської молоді щодо стимулювання підприємницької діяльності.</p> <p>6. Створення умов для професійної орієнтації та професійного навчання молоді.</p>	<p>2. Виконано частково: Задекларовано підтримку самостійної зайнятості населення та розвитку підприємництва (Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.2006 р. № 922).</p> <p>3. Виконано частково: Задекларовано запровадження системи державного замовлення на створення нових робочих місць та зайняття населення на оплачуваних громадських роботах, а також використання потенціалу вакансій та незайнятих робочих місць, гарантування надання робочих місць спеціалістам, які підготовлені за державним замовленням (Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.2006 р. № 922).</p> <p>4. Виконано: Ухвалено пропозицію щодо забезпечення вторинної зайнятості молоді шляхом створення молодіжних трудових загонів (затверджена Законом України від 29.11.2005 р. № 3142-IV „Про внесення змін до Закону України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні молоді“).</p> <p>5. Виконано частково: Задекларовано сприяння розширенню сфери застосування праці сільського населення в сільськогосподарських підприємствах, малих підприємствах з переробки сільськогосподарської продукції та надання побутово-комунальних послуг, заготівельних, збутових та агросервісних фірмах, особистих селянських господарствах, проводити моніторинг впливу їх діяльності на стан економіки та регіональних ринків праці (п. 3 Заходів щодо реалізації державної політики зайнятості на період до 2009 року згідно Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 156-р „Про затвердження плану дій щодо реалізації в 2007–2008 роках Основних напрямів проведення державної політики зайнятості на період до 2009 року“). Аграрний сектор економіки визначено пріоритетним у створенні нових робочих місць (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2005 р. № 744 „Про Програму зайнятості населення на 2005 рік“).</p> <p>6. У процесі виконання: Рекомендовано підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів: - пропозиції щодо доцільності створення міжгалузєвого моніторингового центру забезпечення взаємодії навчальних закладів і роботодавців, ведення обліку потреби у робочій силі; - розробити проєкт постанови „Про затвердження порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів“; - проєкт постанови „Про затвердження Державного переліку професій з підготовки (підготовки, підвищення кваліфікації) робітників у професійно-технічних навчальних закладах“; - проєкти актів про затвердження: переліку спеціальностей для підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста та освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, переліку кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, пропозиції щодо внесення змін до Закону України „Про освіту“ з метою створення сучасної системи професійної орієнтації громадян (п. 8 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 156-р).</p> <p>7. Виконано частково: 7.1. Постановою Кабінету Міністрів України від 24.06.2006 р. № 879 „Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року“ визначено необхідність розповсюдження інформації щодо міжурядових угод про взаємне працевлаштування громадян та їх соціальний захист, а також можливість отримання трудовими мігрантами – громадянами України допомоги з боку закордонних дипломатичних установ України під час їх перебування за кордоном. 7.2. Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 15.06.2007 р. (введеного в дію Указом Президента України від 20.07.2007 р. № 657/2007) „Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності“ передбачалась розробка проєкту Концепції державної міграційної політики України (з подальшим внесенням його в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України шостого скликання). Проєкт залишається в стадії розробки.</p>
	<p>7. Інформаційне та правове забезпечення молоді, яка здійснює трудову міграцію за межі України.</p>	

Продовження таблиці 1

1	2	3
	8. Підтримку програм молодіжних громадських організацій та їх спілок, спрямованих на вирішення проблем зайнятості молоді та реалізацію її підприємницьких ініціатив.	8. Виконано частково: Видатки на зазначені програми на 2004–2007 рр. не було затверджено у Державному та місцевих бюджетах. Постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.2008 р. № 123 „Про затвердження Порядку використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки молодіжних і дитячих громадських організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї” затверджено відповідний Порядок використання державних коштів для реалізації, зокрема, молодіжних програм і проведення заходів, що забезпечують ефективне розв'язання соціальних проблем молоді та містять визначені результативні показники їх виконання.
Розділ III, пп. 4: територіальна єдність при працевлаштуванні молодих сімей	Сприяння розв'язанню соціальних проблем студентських сімей, зокрема, працевлаштування в межах одного населеного пункту.	Не виконано: Видатки на зазначені програми не затверджено у Державному та місцевих бюджетах.
Розділ III, пп. 7: реалізація принципів соціального партнерства	Стимулювання розвитку механізму соціального партнерства між органами державної влади та молодіжними і дитячими громадськими організаціями стосовно розробки і реалізації рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді.	Не виконано: Положення мають декларативний характер і реального втілення у практиці не віднайшли.
Розділ III, пп. 8: розробка механізмів сприяння працевлаштуванню молоді в органах державної влади	1. Удосконалення системи добору соціально активної, талановитої молоді для навчання в освітній галузі „Державне управління”, стажування в органах виконавчої влади з подальшим залученням до роботи на державній службі та до кадрового резерву цих органів. 2. Підтримка спільних програм молодіжних громадських організацій, їх спілок з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, спрямованих на стажування, здобуття фахових навичок, залучення молоді до роботи в органах державної влади, виховання суспільних лідерів.	1. Виконано: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2006 р. № 396-р „Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки” передбачено реформування самої системи освіти України у відповідності до світових вимог. 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2003 р. № 1444 „Про затвердження Програми підготовки та залучення молоді до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, створення умов для її професійного зростання” визначила відповідні заходи для переспективних молодих державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. 3. Постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 р. № 468 „Про затвердження положень про прийом, стажування слухачів та працевлаштування випускників Національної академії державного управління при Президенті України, а також переліку органів, де проводиться стажування слухачів Національної академії” затверджено відповідні Положення про прийом слухачів до Національної академії державного управління при Президенті України, Положення про стажування слухачів Національної академії державного управління при Президенті України в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, Положення про працевлаштування випускників Національної академії державного управління при Президенті України, а також визначено перелік органів, установ, організацій, у яких у 2008-2012 роках проводитиметься стажування слухачів Національної академії державного управління при Президенті України, що навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів за спеціальностями галузі знань „державне управління”; крім того, визначено порядок навчання в аспірантурі та докторантурі Національної академії державного управління при Президенті України. 2. Виконано частково: Відповідні порядки співпраці ухвалені, переважно, на місцевих рівнях. Основним механізмом передачі інформації із загальних проблем молодіжної політики від молоді до органів виконавчої влади є співпраця обласних рад із обласними молодіжними парламентами, голови яких із 1998 р. є радниками голів відповідних обласних громадських засад. Молодіжними парламентами розроблені програми стажування молодіжних лідерів в управліннях обласних адміністрацій. Проте, зазначені програми проводяться не щорічно.

Закінчення таблиці 1

1	2	3
<p>Розділ III, пп. 10: доступність інформації щодо наявних вакансій у мережі Інтернет для молоді</p>	<p>Представлення інформації в комп'ютерній мережі Інтернет ходу реалізації державної молодіжної політики, створення в мережі Інтернет єдиної інформаційної бази даних про вакансії для молоді, яка шукає роботу, інтернет-порталів для молоді, центру правової допомоги „on-line”.</p>	<p>Не виконано: В цілому продекларовано запровадження нових форм роботи з надання інформаційно-консультативних послуг незайнятому населенню, зокрема шляхом забезпечення його вільного доступу до банку вакансій через інформаційну мережу державної служби зайнятості (п. 30 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. № 156-р). Проте щодо молоді, то відповідна інформація обмежується представленням узагальненої інформації у блоці новин на сайті Державної служби зайнятості України (також загальна інформація для всіх груп населення міститься на веб-порталі: http://trud.gov.ua/control/ru/index).</p>
<p>Розділ III, пп. 12: удосконалення нормативно-правової бази, державної регуляторної політики у молодіжній сфері</p>	<p>1. Розробка пропозицій до проекту Політкового кодексу України щодо: 1.1. пільгового оподаткування доходів молоді, яка розпочинає підприємницьку діяльність; 1.2. звільнення від оподаткування платних послуг, які надають молодіжні та дитячі громадські організації.</p> <p>2. Удосконалення механізмів економічного стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють підтримку молодіжних та дитячих громадських організацій та створюють перші робочі місця для молоді.</p>	<p>1. Не виконано: Проект Закону „Про нормативно-правові акти” було передано Міністерством юстиції на розгляд Кабінету Міністрів України 20 травня 2005 року. Розглянувши законопроект, Кабінет Міністрів відправив його Міністерству юстиції для доопрацювання, яке не завершилось і нині. На сьогодні на розгляді парламенту перебуває лише один законопроект „Про нормативно-правові акти”, внесений 20.11.2006 р. Проте він потребує ґрунтовного доопрацювання. 12 вересня 2006 року законопроект було включено до порядку денного, однак питання про те, чи буде він розглядатись Верховною Радою нинішнього скликання, залишається відкритим. 1 червня 2006 року проєкт Кодексу Міністерство юстиції передало до Секретаріату Кабінету Міністрів для попереднього опрацювання. Проект Політкового кодексу також було розміщено на веб-сторінці Міністерства юстиції для громадського обговорення, яке поки що не завершилось.</p> <p>2. Виконано: Законом України „Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР передбачено спрощення оподаткування безповоротної фінансової допомоги (благодійної), наданої неприбутковим організаціям згідно з пунктом 7.11 статті 7 цього Закону. Крім того, Кабінетом Міністрів України видано розпорядження від 21 листопада 2007 р. № 1035-р. „Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства”, що визначає основні засади діяльності органів виконавчої влади, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства та зміцнення демократії в Україні.</p>
<p>3. Створення умов для пільгового кредитування підприємницької діяльності молоді.</p>	<p>3. Створення умов для пільгового кредитування підприємницької діяльності молоді.</p>	<p>3. Не виконано. Щодо молоді, то окремо дане питання не розглянуто ані на державному, ані на місцевому рівнях. В цілому по сприянню підприємницької діяльності в Україні ухвалено низку законодавчих та нормативних актів. Зокрема, в Указі Президента України від 15.07.2000 р. № 906/2000 „Про заходи щодо забезпечення підтримки та дальшого розвитку підприємницької діяльності”, п. 2. визначено конкретні кроки щодо розвитку підприємництва в Україні за пріоритетними напрямками, у тому числі через провадження процедур мікрокредитування, франчайзингу, кредитування суб'єктів малого підприємництва. Документами Державної служби зайнятості затверджено процедури сприяння у започаткуванні власної справи (Порядок надання допомоги по безробіттю, в тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності, затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 20.11.2000 р. № 307).</p>
<p>4. Нормативно-правове забезпечення міжнародної трудової міграції молоді.</p>	<p>4. Не виконано.</p>	<p>4. Не виконано. Окремо для молоді дане питання не відшукано державної підтримки. Загальна інформація щодо державних установ тих країн, з урядом яких Україною укладені Угоди про взаємне працевлаштування громадян міститься на порталі: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=62002&cat_id=3699003</p>

внутрішньої трудової міграції серед молоді. Гірше того, значна частина внутрішніх молодих мігрантів зайнята у тіньовому секторі економіки; отже, можемо визначити, що в Україні активно проявляється внутрішня, нелегальна "молода" трудова міграція.

Таким чином, сільська місцевість залишається без кваліфікованих кадрів нового покоління, без фізично й інтелектуально спроможного "молодого" людського капіталу.

Але, крім внутрішньої, активізувалася зовнішня трудова міграція. Єдине, що на сучасному етапі зупиняє експорт людського капіталу, — це світова фінансова криза. Більше того, ті заробітчани, що протягом тривалого періоду перебували за кордоном, вимушені повертатися в Україну. На жаль, питома вага молоді у загальній структурі осіб, що приїхали назад в Україну, за останні 3 місяці, не значна. Окрім цього, працівники, які продовжують повертатися до країни, не показують належний професійний рівень, відповідно не забезпечують процес працевлаштування гідними кандидатами.

Проаналізуємо фактичні та сформуємо прогностичні дані щодо ситуації на ринку праці в Україні в цілому та для молоді зокрема.

Чисельність зайнятого населення віком 15—70 років на початок 2008 р. становила 20,90 млн осіб, або 93,64% чисельності економічно активного населення, та 45,07% чисельності населення країни [15]. В цілому по Україні станом на 01.01.2008 р. найвищий показник рівня економічної активності зафіксовано у м. Києві — 66,5%, а найнижчі в Івано-Франківській (57,4%) області. Найвищий же рівень економічної активності був характерним для осіб віком 30—49 років, проте найнижчий — для молоді віком 15—24 років (чисельність якої у загальній структурі населення країни становила 7,10 млн осіб, або 15,71%) і осіб пенсійного віку (при цьому кожен п'ятий працівник був зайнятий у промисловості (!) або сільському господарстві) [1]. Отже, можемо зазначити, що за продовження негативних тенденцій країні важко буде дотримувати щорічного зростання показника активності населення на 0,54%.

Проблема може ускладнитися тим фактом, що в Україні чисельність осіб, які працюють за наймом, щорічно збільшується як в офіційному, так і неформальному секторах економіки (станом на 01.07.2008 р. — 81,2%, в тому числі у тіньовому секторі — 22,1%, що більше на 0,6% та 1,1% відповідно у порівнянні з попереднім періодом). Це засвідчує тенденцію до зменшення інтересу населення до самозайнятості, до прояву підприємницької ініціативи. Натомість численні, ухвалені (!) державні програми проголошують розвиток підприємництва, особливо малого та середнього; щодо молоді, на жаль, вони залишаються декларативними, а відтак можемо констатувати, що відповідні статистичні показники реально віддзеркалюють наявну ситуацію, яка в умовах фінансової кризи має тенденцію до погіршення.

Негативним фактом залишається той, що найвищий рівень участі насе-

лення у неформальному секторі спостерігається саме серед молоді віком 15—24 роки — 29,0% загальної кількості зайнятого населення відповідної вікової групи (а також пенсіонерів у віці 60—70 років). Зазначена динаміка відображає подальший розвиток саме неформального сектору економіки, основним видом діяльності в якому є сільськогосподарське виробництво, будівництво та торгівля.

Таким чином, можемо зацентрувати, що у разі неподолання окреслених проявів, в тому числі зумовлених низькою дієвістю програм, що розробляються для забезпечення належного рівня зайнятості молоді, у найближчий рік спостерігатимемо зростання рівня молодіжного безробіття (яке й так зпосеред молоді віком саме 15—24 роки на сьогодні є найвищим — 13,2% кількості економічно активного населення відповідної вікової групи).

Спрогнозуємо в цілому наслідки нереалізації державних соціально-економічних програм на наступний рік. Темпи скорочення і наявного, і постійного населення сягатимуть 0,12%, відтак станом на 01.01.2010 року в Україні залишатиметься 45,6 млн осіб. Така тенденція підсилюватиметься стагнацією природного руху населення та підсиленням міграційних тенденцій у промислових регіонах України, зокрема у Дніпропетровській, Донецькій, Кіровоградській, Луганській областях (хоча тут не можна не відзначити, що за останній рік саме в Кіровоградській області зафіксовано найбільший приріст рівня зайнятості населення — на 1,6 в. п.) [1]. Вже сьогодні підприємства Сходу України (а найбільше Луганська область) декларують скорочення потреби у робочій силі; на них же й припадає найбільша частка заборгованості із заробітної плати (35,5% боргу по країні — в Донецькій та Харківській областях).

Як наслідок, навантаження незайнятого населення на одне робоче місце може повернутися до минулорічного показника — 4 особи на одну вакантну посаду, а по тим галузям, що найбільше потерпають від ситуації на світовому фінансовому ринку (промисловість, будівництво), може зрости до 5—6 осіб на одне вільне робоче місце; станом на 01.07.2008 р. підприємства промисловості вже заборгували працівникам 57,4% заробітної плати, а найбільше — працівникам робітничих професій. Останній прогноз зумовлюватиме появу ще однієї проблеми — профорієнтації молоді; її наслідком може стати відмова молоді до навчання робітничим професіям.

Отже, проведення дослідження дозволило нам констатувати, що наявні адміністративно-правові механізми управління зайнятстю молоді в Україні потребують суттєвого покращення, що особливо актуально в умовах фінансової кризи.

ВИСНОВКИ

Таким чином, державі вкрай потрібно забезпечити гідний рівень зайнятості молоді, особливо у тих галузях народного господарства, в яких вже в I кварталі 2009 року прогнозується найбільший відтік кадрів — будівництві, металургії, хімічній промисловості.

Крім того, через зростаючий попит представництв західних компаній в Україні на молодих антикризових менеджерах, варто забезпечити їх утримання на вітчизняних підприємствах.

Впроваджуючи процедури реалізації розроблених нормативно-правових актів, потрібно закласти та затвердити у Державному бюджеті України на рік видатки на відповідні заходи. В першу чергу, це має стосуватися молоді, що має середню та середню спеціальну освіту, випускників професійно-технічних училищ та ліцеїв. Адаже у разі загострення кризи й надалі звільнятимуть ті категорії працюючих, що мають низьку кваліфікацію, робітничі професії.

За результатами проведеного дослідження, зокрема, пропонується:

- розробити процедури реалізації положень ухвалених Програм для молоді, а також узгодити на всіх рівнях механізм субвентування;

- запропонувати у проектах Державного бюджету на рік закласти суми видатків на розвиток інтелектуальної сфери, у тому числі ухвалити дієвий фінансовий механізм пільгового кредитування здобуття вищої освіти та проведення наукових досліджень молодими вченими;

- у бізнес-планах суб'єктів господарювання закласти не менше 20% у фондах розвитку персоналу на підвищення кваліфікації та професійне навчання молоді для цілей покращення її якісних характеристик;

- розробити систему заходів, спрямованих на стимулювання молоді до роботи в Україні, у тому числі через розвиток молодіжного підприємництва (зокрема, шляхом інвестування діяльності малих та середніх підприємств, заснованих молодими підприємцями) та участі в громадських роботах;

- ухвалити процедури легалізації праці через її переведення із тіньового сектору економіки (особливо у сільській місцевості);

- розробити та затвердити на державному рівні Програму гідної праці для молоді на 2009—2011 рр. (у відповідності до базової, укладеної з Міжнародною організацією праці у липні поточного року);

- створити резервний фонд на випадок погіршення фінансової, економічної, соціальної чи політичної ситуації в країні, який би забезпечував покриття ризиків (або непередбачених видатків) молодими сім'ями (у тому числі відновлення пільгового кредитування будівництва і реконструкції житла, запровадження соціальних програм захисту здоров'я).

У поточній же ситуації державі необхідно саме сьогодні відшукати резерви на покриття статей цих витрат.

Наукова новизна результату дослідження:

- введено у науковий обіг терміни: "деінтелектуалізація молоді", "експорт людського капіталу", "внутрішня, нелегальна "молода" трудова міграція";

- конкретизовано роль зайнятості молоді в процесі фінансової та соціально-економічної трансформації суспільства;

- запропоновано напрямки удосконалення адміністративно-правових

та економічних механізмів управління зайнятістю молоді в Україні у відповідності до складеного прогнозу на наступний рік.

Тому вказані пропозиції є актуальними, характеризуються теоретичною та практичною значущістю та мають перспективи наукових пошуків та подальших удосконалень.

Література:

1. Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. — Назва з екрану.

2. Бондарчук К. Основні напрями активної державної політики сприяння зайнятості молоді // Україна: аспекти праці. — 1998. — № 8. — С. 9—12. — К.: Фірма "Праця", 1998.

3. Буда Т. І. Вторинна зайнятість молоді // Регіональна економіка. — 1998. — № 3. — С. 96—97.

4. Заяць Т. Основні напрями активної державної політики сприяння зайнятості молоді / Т. Заяць, В. Кравченко // Україна: аспекти праці. — 2003. — № 3. — С. 3—9. — К.: Фірма "Праця", 2003.

5. Анішина, Н. Вдосконалення державного регулювання зайнятості молоді / Н. Анішина, Д. Верба // Україна: аспекти праці. — 2003. — № 3. — С. 14—22. — К.: Фірма "Праця", 2003.

6. Мерляк А. Молодежна зайнятість — резерви ринку труда в Україні? // Менеджер по персоналу. — 2008. — № 5. — С. 56—60. — Бібліогр.: с. 60.

7. Позняк, О. Внешние трудовые миграции в Украине / О. Позняк // Менеджер по персоналу. — 2008. — № 10. — С. 16—20. — Бібліогр.: с. 20.

8. Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-ХІІ "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" / Відомості Верховної Ради України від 20.04.1993. — 1993. — № 16. — (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). — К.: Парламентське видавництво, 1993.

9. Закон України від 23.03.2004 р. № 1659-ІV "Про внесення змін до статті 1 Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" / Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004. — 2004. — № 29. — (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). — К.: Парламентське видавництво, 2004.

10. Закон України від 18.11.2003 р. — № 1281-ІV "Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 — 2008 роки" / Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004. — 2004. — № 29. — (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). — К.: Парламентське видавництво, 2004.

11. Закон України від 01.12.1998 р. № 281-ХІV "Про молодіжні та дитячі громадські організації" / Відомості Верховної Ради України від 07.01.1999. — 2004. — № 1. — (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). — К.: Парламентське видавництво, 1999.

12. Закон України від 01.03.1999 р. № 803-ХІІ "Про зайнятість населення" / Відомості Верховної Ради України

від 02.04.1991. — 1991. — № 14. — (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). — К.: Парламентське видавництво, 1991.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2001 р. — № 584 "Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноком молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла" / Офіційний вісник України від 15.06.2001. — 2001. — № 22. — (Офіц. вид.: Міністерство юстиції України, Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України). — К.: Вид-во "Логос", 2001.

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.2003 р. № 916 "Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кре-

дитів для здобуття вищої освіти" / Офіційний вісник України від 04.07.2003. — 2003. — № 25. — (Офіц. вид.: Міністерство юстиції України, Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України). — К.: Вид-во "Логос", 2003.

15. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 р. — № 156-р. "Про затвердження плану дій щодо реалізації в 2007—2008 роках Основних напрямів проведення державної політики зайнятості на період до 2009 року" / Офіційний вісник України від 27.04.2007. — 2007. — № 28. — (Офіц. вид.: Міністерство юстиції України, Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України). — К.: Вид-во "Логос", 2007.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2008 р.

Новини

ДПА: ПІДПРИЄМСТВА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ У СІЧНІ — ЛЮТОМУ СПЛАТИЛИ ПОНАД 4 МЛРД ГРН.

Менше піввідсотка від загальної кількості платників-юридичних осіб, які перебувають на обліку в органах державної податкової служби України, входять до складу 98 фінансово-промислових груп.

Підприємствами у складі фінансово-промислових груп за січень-лютий 2009 року сплачено до державного бюджету 4 012,0 млн грн., у

тому числі податку на прибуток — 1 330,8 млн грн., податку на додану вартість — 1 280,1 млн грн. та акцизного збору — 554,7 млн гривень.

Позитивний баланс розрахунків з бюджетом за січень-лютий 2009 року експортно-орієнтованих фінансово-промислових груп становить 932,9 млн гривень.

Прес-служба ДПА

ВОЛОДИМИР НОВИЦЬКИЙ: ДЕРЖАВА ЗАМОВИТЬ В АВІАЦІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ БЛИЗЬКО 30 ЛІТАКІВ

Державне замовлення для авіаційної промисловості на найближчі чотири роки може складати близько 30 літаків. Про це повідомив Міністр промислової політики Володимир Новицький під час наради з питань підтримки вітчизняного авіабудування, яка відбулася під головуванням Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко.

За його словами, за попередніми оцінками держава може щороку закуповувати по сім літаків протягом найближчих років.

Окрім того, Володимир Новицький наголосив, що на сьогодні існує великий потенціал ринку збуту як військових, так і цивільних літаків у

Харківського авіаційного заводу та Київського авіаційного заводу "Авіант".

При цьому він зазначив, що Україна активно співпрацює в авіаційній галузі з Китаєм, Японією, Індією, зокрема, щодо створення кількох типів літаків, а також у галузі двигунобудування.

При цьому Міністр підкреслив, що для досягнення розвитку авіабудування зараз необхідно провести термінову роботу з фінансового оздоровлення авіаційних заводів та виконання чинних контрактів.

Управління у зв'язках із ЗМІ Секретаріату Кабінету Міністрів України